

Petra Procházková:

Pastorace lidí s mentálním postižením. Příklad antroposofického přístupu

Bakalářská práce

Posudek vedoucího práce

Téma, které si autorka zvolila, je v souladu se zaměřením studovaného oboru, dotýká se jak oblasti sociální práce, tak oblasti pastorační. Cílem práce je popsat, „jak vypadá a probíhá pastorace lidí s mentálním postižením“, a to na příkladu konkrétního zařízení – dílny Eliáš, jejíž koncepce vychází z antroposofického přístupu. Tomuto cíli odpovídá také struktura textu: po vymezení základních pojmů (pastorace, mentální postižení) se seznamujeme s vývojem reflexe mentálního postižení od biblických textů přes významné křesťanské myslitele až po současnou „teologii postižení“ a s otázkou pastoračního přístupu k osobám s tímto postižením. K teoretické části by měla ještě patřit kapitola 9 – Vymezení pojmu antroposofie, tu však autorka přiřadila poněkud nelogicky až k části praktické.

Teoretická část vychází zejména z cizojazyčných zdrojů, neboť v českém prostředí se tímto tématem zatím nikdo odborně nezabývá. V seznamu literatury je uvedeno 10 publikací v angličtině a 8 v češtině. Autorka s nimi pracuje standardním způsobem, přímé citace (ve vlastním překladu) používá výjimečně, častěji parafrázuje nastudované texty. Odkazy v poznámkách pod čarou odpovídají citačním normám. K prezentaci každého tématu je zpravidla využita jedna vybraná publikace, autorka se tedy nesnaží názory různých autorů srovnávat a vyvozovat z nich vlastní závěry. Některé kapitoly pak zákonitě působí pouze jako stručný výtah z dané publikace.

Interpretace některých textů ovšem působí poněkud problematicky: např. starozákonní žalm 44 (kap. 4.1) je nářkem vyvoleného lidu nad tím, že byl vydán zlovůli svých nepřátel; o postižení mentálním ani fyzickým v něm není řeč, těžko z něj tedy lze vyvozovat nějaké závěry k tomuto tématu. Nebo v pojednání o Martinu Lutherovi (kap. 5.3) se opakovaně tvrdí, že si Luther v názoru na děti s postižením protirečí, ve skutečnosti je však jeho pohled jednoznačný: děti s vážným mentálním postižením nepovažuje za lidské bytosti, ale za "děti ďábla", proto k jejich životu nemá žádnou úctu. Naopak lidé nemocní, trpící, poníženi, hříšní jsou podle Luthera dětmi Božími a zaslouží si úctu.

V kapitole 6 vnáší autorka do našeho prostředí základní myšlenku současné západní „teologie postižení“, která staví na paradigmatu vzájemné závislosti lidí s postižením i bez něj a myšlenku postižení samotného Boha, která je symbolicky znázorněna v postavě trpícího Krista. Jde o teologické zdůvodnění inkluzivního přístupu, které lze považovat za jádro a hlavní poselství této práce.

Některá tvrzení o pastorači v kapitole 7 jsou spíše tématem k diskusi: lidé s postižením jistě mohou být také subjekty pastorace, o vzájemné rovnosti z hlediska z hlediska plánování, reflexe apod. se však dá mluvit jen stěží; podobně nelze bez dalšího tvrdit, že metody pastorace jsou stejné u osob s postižením i bez něj; další otázkou k diskusi je kvalita a hranice pastoračního vztahu.

Podobně problematická je také otázka, zda může být antroposofický přístup považován za pastorači, kterou si autorka klade v 9. kapitole. Její odpověď je jednoznačně kladná, skutečnost je ovšem složitější – záleží na tom, jak definujeme pastorači. Pokud bychom zůstali u tradičního názoru,

že jde o činnost inspirovanou evangeliem, měli bychom být v hodnocení anthroposofie velmi opatrní, neboť ta vychází - kromě evangelia - z mnoha dalších inspiračních zdrojů. Pokud se přikloníme k pojetí pastorační činnosti směřující k rozvoji spirituální dimenze člověka, nezávisle na konkrétním náboženském systému, pak sem jistě můžeme zařadit také antroposofický přístup.

Praktická část je stručným popisem aktivit v Dílně Eliáš, které autorka vyhodnotila jako pastorační. Tvrdit ovšem, že modlitba „Za chleba dar...“ je „ryze antroposofického rázu“, je dosti nadnesené, neboť tato modlitba může být stejně tak součástí kteréhokoli tradičního náboženství.

Závažný problém této práce vidím ve stylistice a pravopisu: formulacím schází lehkost a srozumitelnost, často jsou používány hovorové výrazy, nepřesné termíny, špatné větné vazby, chyby najdeme také v interpunkci nebo v užívání velkých písmen. Tomu všemu bylo možné předejít, kdyby si autorka nechala přečíst a zkontrolovat text nezávislou osobou, dobře znalou českého jazyka.

I přes uvedené nedostatky doporučuji práci k obhajobě, navrhuji hodnocení D.

Otázky k obhajobě:

Ke kap. 7.2: Pastorační vztah má být vztahem rovnocenným, zároveň ale by měl mít, jako každý profesionální vztah, své hranice. Pokuste se stanovit, kde jsou hranice vztahu pastoračního pracovníka k osobě s mentálním postižením.

Ke kap. 7.3: V čem je podle Vás pastorační péče lidí s mentálním postižením stejná a v čem je odlišná od pastorační péče lidí bez postižení?

V Praze 2. 9. 2020

Mgr. Michael Martinek, Th.D.